

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-598-3-12>

THE IMPACT OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE DEVELOPMENT ON LEGAL PRACTICE

ВПЛИВ РОЗВИТКУ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ НА ЮРИДИЧНУ ПРАКТИКУ

Shelepa A. A.

*Researcher at the Research Laboratory
on Problematic Issues
of Law Enforcement
Educational and Scientific Institute
of Law and Psychology
of National Academy of Internal Affairs
Kyiv, Ukraine*

Шелепа А. А.

*науковий співробітник
науково-дослідної лабораторії
з проблем державотворення
та правозастосування
Навчально-науковий інститут права
та психології
Національної академії
внутрішніх справ
м. Київ, Україна*

У ХХІ столітті стрімкий розвиток цифрових технологій, в тому числі систем штучного інтелекту, спричинив глибокі трансформації в різних сферах суспільного життя, включаючи правову. Штучний інтелект вже не є абстрактною теоретичною категорією, а став практичним інструментом, який активно впроваджується у юридичну практику – від аналізу судових рішень до автоматизації юридичних процесів.

Сьогодні, виокремлене питання набуває особливої актуальності через поступове зміщення парадигми правозастосування – від виключно людського судження до гібридних форм ухвалення рішень із використанням автоматизованих систем. Тому, як наслідок, постає необхідність не лише технологічної, а й фундаментальної правової оцінки впровадження штучного інтелекту в юриспруденцію. Це сто-сується, зокрема, потреби у нових нормативних підходах, вимог до стандартизації автоматизованих систем, адаптації професійних стандартів діяльності юристів, а також формування відповідної правової культури у суспільстві.

Таким чином, дослідження впливу штучного інтелекту на юридичну практику є не лише своєчасним, а й стратегічно важливим для формування стійкої та адаптивної правової системи, здатної відповісти на виклики технологічної епохи. Сучасні наукові дослідження у сфері штучного інтелекту з правової точки зору спрямовані на визначенні правової природи штучного інтелекту, впливу штучного інтелекту на сферу права інтелектуальної власності, при цьому, поза

увагою залишаються питання впливу використання автоматизованих систем штучного інтелекту на юридичну практику, та необхідності трансформації підходів до ролі юриста в сучасному інформаційному суспільстві.

Незважаючи на значну увагу до цього питання наукової спільноти, досі не напрацьовано загальноприйнятого визначення поняття або терміну «штучний інтелект». Сам термін «штучний інтелект» був вперше офіційно введений Джоном Маккарті під час Дартмутської конференції 1956 року, яка стала ключовою подією у становленні штучного інтелекту як окремої академічної галузі [1]. Сьогодні, особливості штучного інтелекту вивчаються різними галузями науки, такими як інформатика, інженерія, філософія, право, соціологія, менеджмент, психологія, когнітивні науки і інші.

В загальному значенні штучний інтелект в науковій літературі розуміють як систему, створену для того, щоб думати або діяти як людина, включаючи когнітивні архітектури та нейронні мережі [2, с. 9].

У правовій науці питання штучного інтелекту викликає особливу увагу через його природу, яка полягає в тому, що він не є суб'єктом права, однак виконує дії, які мають юридичне значення, що ставить під сумнів традиційні уявлення про делікт, відповідальність і правосуб'єктність.

Рівень розвитку штучного інтелекту дає можливість використовувати його, в тому числі, в юридичній практиці. Автоматизовані системи можуть збирати та обробляти дані, аналізувати великий обсяг інформації, прогнозувати та приймати рішення, генерувати проекти документів, здійснювати автоматизовану комунікацію із користувачами та інше [3]. Водночас, ці функції ґрунтуються на взаємодії людини і машини, де штучний інтелект виконує роль інструменту, що посилює можливості юриста, але не замінює його.

Зважаючи на широкий спектр можливостей штучного інтелекту відбувається процес трансформації юридичної практики, впроваджуються принципово нові підходи до організації та виконання правозастосовної діяльності. Автоматизація юридичних процесів, зокрема судова аналітика, підготовка процесуальних документів та пошук прецедентів, набувають дедалі більшої актуальності, оскільки традиційні методи правового аналізу та дослідження стають надмірно трудомісткими і не завжди оперативними в умовах зростаючих обсягів правових даних. Сучасні аналітичні платформи, що базуються на технологіях машинного навчання та обробки природної мови, дозволяють здійснювати глибинний аналіз судових рішень, прогнозувати тенденції правозастосування, а також ідентифікувати специфічні поведінкові моделі суддів та адвокатів [4].

Вплив розвитку штучного інтелекту на юридичну практику можна виміряти через поєднання кількісних і якісних показників. До кількісних належать такі параметри, як скорочення часу обробки документів (з кількох годин до кількох хвилин), збільшення кількості справ, що можуть бути опрацьовані за одиницю часу, підвищення відсотка релевантності пошуку правових норм та судової практики, зниження витрат на юридичні послуги завдяки автоматизації процесів, а також зростання рівня впровадження систем штучного інтелекту в судах юридичних компаніях. Такі дані дозволяють об'єктивно оцінити ефективність технологій та їхню економічну доцільність у правовій сфері.

Якісні показники дають змогу зрозуміти глибину трансформацій, що відбуваються внаслідок використання штучного інтелекту. До них належать покращення якості правових висновків за рахунок зменшення кількості помилок і підвищення обґрунтованості рішень, прискорення реагування на запити клієнтів, зростання рівня їхньої задоволеності отриманою правовою допомогою, розширення доступу до правових послуг для малозабезпечених верств населення та жителів віддалених регіонів, а також поява нових інноваційних підходів до вирішення спорів і проведення правового аналізу. Разом ці показники дають змогу комплексно оцінити, наскільки штучний інтелект змінює юридичну практику не лише з точки зору продуктивності, а й з позицій якості та доступності юридичних послуг.

Україна, попри виклики сьогодення, демонструє помітний прогрес у впровадженні штучного інтелекту у юридичну практику та судову систему. Важливим кроком стало введення законодавчих норм, що створюють правову основу для використання сучасних інформаційних технологій у правосудді. Зокрема, оновлені положення Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та «Про електронні документи та електронний документообіг» значно розширили можливості цифрової взаємодії в судовій сфері.

Для повноцінного впровадження штучного інтелекту в українське судочинство необхідно забезпечити належне функціонування Єдиної судової інформаційної телекомунікаційної системи (ЄСІТС), яка передбачає повну цифровізацію судових процесів і запровадження електронного документообігу. Одним із практичних прикладів інтеграції штучного інтелекту стало вдосконалення пошуку релевантної судової практики у базі правових позицій Верховного Суду. Раніше система використовувала прості алгоритми, які поступово втратили ефективність, тому у 2023 році було прийнято рішення застосувати штучний інтелект, який аналізує текст судового документа, виокремлює з нього юридично значущі терміни та здійснює пошук релевантної практики

на їх основі. Це дозволило значно підвищити точність, релевантність та зручність пошуку для суддів і юристів, спрощуючи доступ до необхідної правової інформації.

Розвиток штучного інтелекту відкриває перед юридичною практикою безпрецедентні можливості для оптимізації процесів, підвищення якості правових послуг та доступності правосуддя. При цьому, впровадження штучного інтелекту породжує низку серйозних викликів та застережень, що вимагають системного аналізу та регулювання.

Таким чином, перевагами є те, що штучний інтелект сприяє значному підвищенню ефективності юридичної діяльності. Автоматизація рутинних операцій, таких як аналіз судових прецедентів, підготовка типових документів та прогнозування результатів справ, дозволяє юристам концентрувати увагу на більш складних і креативних завданнях. Крім того, штучний інтелект відкриває нові можливості для доступу до правової допомоги широкому колу громадян через чат-боти і онлайн-платформи, що особливо актуально для віддалених регіонів та соціально незахищених верств населення [5, с. 320]. Така технологічна трансформація має потенціал підвищити рівень правової допомоги.

Однак, паралельно з перевагами, розвиток штучного інтелекту породжує низку негативних наслідків і ризиків. По-перше, існує загроза надмірної деперсоналізації правового процесу, коли автоматизовані системи можуть замінити інтуїцію, моральні оцінки та інші складові людського судження, що є фундаментальними для юриспруденції. По-друге, алгоритмічні рішення можуть бути непрозорими, що унеможливить повний контроль і оскарження результатів, особливо судових рішень. По-третє, існують ризики алгоритмічної дискримінації, коли штучний інтелект, навчений на історичних даних із вбудованими упередженнями, може повторювати чи навіть посилювати соціальну нерівність [6]. По-четверте, питання відповідальності за помилки, які спричинені штучним інтелектом у юридичних процесах, залишаються відкритими та потребують врегулювання [7]. Окрім цього, використання штучного інтелекту в юридичній практиці ставить під сумнів захист персональних даних і конфіденційність інформації, що є надзвичайно важливим у правовій сфері.

Отже, розвиток штучного інтелекту трансформує юридичну практику, автоматизуючи рутинні процеси, прискорюючи аналіз великих масивів правової інформації та підвищуючи точність пошуку релевантних норм і судової практики. Водночас він змінює роль юриста, зміщуючи акцент із механічної роботи на стратегічне консультування, контроль рішень, етичну оцінку та вирішення питань відповідальності за використання алгоритмів. При цьому, для максимально ефективного та безпечного використання штучного інтелекту необхідна комплексна

система регулювання, що передбачає поєднання технічних стандартів та визначених критеріїв сертифікації технологій, просвітницькі заходи, гарантії прозорості і відповідальності, а також активну участь професійної спільноти в контролі за застосуванням інтелектуальних технологій.

Література:

1. Історія штучного інтелекту. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Історія_штучного_інтелекту
2. Звенігородський О. С., Зінченко О. В., Чичкарьов Є. А., Кисіль Т. М. Штучний інтелект. Вступний курс : навчальний посібник. К. : ДУТ, 2022. 193 с.
3. Halupova L. Prospects of using artificial intelligence in legal practice. Digitalization, Metaverse, Artificial Intelligence in The Context of Human and Individual Rights Protection in Ukraine and The World : Monograph. Scientific Approbation. 2025. С. 220–240. URL: <https://sciformat.ca/books/index.php/sf/catalog/view/6/6/159>
4. Patrick Flanagan & Michelle H. Dewey, Where Do We Go From Here? Transformation and Acceleration of Legal Analytics in Practice, 35 GA. ST. U. L. REV. (2019). URL: <https://readingroom.law.gsu.edu/gsulr/vol35/iss4/6>
5. Граб М. І., Томашівський М. О. Штучний інтелект у юриспруденції: ефективність, точність і демократизація правосуддя. *Право та державне управління*. № 4. 2024. С. 318–322.
6. Штучний інтелект у правосудді: ризики алгоритмічної упередженості та дискримінації. URL: <https://slovo.social/shtuchnyj-intelekt-u-pravosuddi-ryzyky-algorytmichnoyi-uperedzhenosti-ta-dyskryminatsiyi/>
7. Клян А. Штучний інтелект та технологія GPT: юридичні тонкощі для користувачів. URL: https://jurliga.ligazakon.net/news/226223_shtuchniy-ntelekt-ta-tekhnologya-gpt-yuridichn-tonkoshch-dlya-koristuvachv